

Vzájemné hodnocení práce na základě kritérií při projektové výuce na 1. stupni

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Mgr. Eva Machová

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Zdice

II. Kontext:

Cílová skupina: 1. i 2. stupeň ZŠ

Předmět, v němž byla technika realizována: anglický jazyk v době online výuky

Další relevantní informace: Lze použít při prezenční i distanční výuce téměř v každém předmětu. Je zvláště vhodné pro výuku jazyků a naukových předmětů.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

S projekty jsem začala s žáky již od 1. ročníku. Tím, co přesně lze považovat za projekt, se zabývá např. Jana Kratochvílová ve své knize Teorie a praxe projektové výuky (2006). Výukový projekt definuje jako „komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti“.

Já za projekt považuji ucelené zpracování určitého tématu, které je časově ohraničené, a výsledkem je vytvoření unikátní práce žáka nebo skupiny žáků. Během tvorby žáci aplikují

do své práce již získané znalosti, ale zároveň rozvíjejí dílčí nadoborové kompetence, jako je časové plánování, třídění informací a určení jejich důležitosti. Pro dané téma si volí nejvhodnější formu zpracování a prezentace. Při skupinové práci navíc dochází ke koordinaci jejich činností, spolupráci a vzájemné komunikaci.

Projekty jsem nejprve začala zařazovat do výuky prvouky. Pro větší porozumění zadání a objektivnější hodnocení výsledného produktu jsem se rozhodla využít práci s kritérii. Zpočátku jsem si kritéria projektu nejprve promyslela a vytvořila sama. Před samotnou prací jsem je dětem napsala na tabuli nebo flipchart a společně jsme je prošli, aby všichni věděli, jak projekt zpracovat tak, aby daná kritéria splnili. Projekty zpracovávali žáci buď ve skupinách, nebo jednotlivě. Po zpracování skupina nebo žák prezentovali svou práci před třídou. Úkolem spolužáků ve třídě bylo vnímat, které kritérium projekt splňuje, popřípadě které splněno není, proč a v čem.

Poté se spolužáci dobrovolně ke splnění jednotlivých kritérií vyjadřovali. Já jsem diskusi řídila. Zpočátku jsem často hodnocení modelovala a myslím, že tyto modelace žákům k vzájemnému hodnocení velmi pomohly.

Postupně jsem projekty začala zařazovat i do dalších předmětů. Kritéria jsem si vždy pro projekt předem připravila, abych měla jasno, jaký cíl by měl projekt naplňovat. Při jeho zadání jsem ale již nechávala na žácích, aby se pokoušeli kritéria vytvořit. Společně jsme je postupně zapisovali a každé vytvořené kritérium si vysvětlili. V případě, že se žákům zcela nedařilo kritéria vytvořit, dopomáhala jsem jim návodnými otázkami. Např. „Kolik vět si myslíte, že by mělo v projektu alespoň být, abyste je byli všichni schopni napsat?“, „Co vše v sobě skrývá název: grafická úprava?“, „Jak vypadá dobrá prezentace?“ apod.

V příloze č. 1 jsou společně vytvořená kritéria pro projekt My family v anglickém jazyce (3. ročník). Pro projekt jsme si zvolili pouze tři kritéria:

1. kritérium byla grafická úprava, která v sobě zahrnovala formát, ve kterém bude projekt zpracován, a počet obrázků, které by měl projekt obsahovat.

2. kritérium se zabývalo obsahem projektu, o kolika členech rodiny by měli žáci psát a co vše o nich mohou napsat.

Ve 3. kritériu jsme se zaměřili na prezentaci. Hovořili jsme o tom, co vše by měla správná prezentace splňovat. Měla by být všem srozumitelná, tzn. dostatečně hlasitá a plynulá, žáci by měli mít správnou výslovnost a neměli by z projektu vše číst. Projekt žákovi při prezentaci pomáhá, ale neměl by ho jen bezmyšlenkovitě přečíst.

Protože v té době byli žáci již starší a měli více dovedností a vědomostí, při prezentaci si zaznamenávali na bílou tabulku informace ke splnění jednotlivých kritérií a zároveň se již pokoušeli zaznamenat i správnost gramatiky. Poté následovalo vzájemné hodnocení práce, kdy se žáci ke splnění kritérií vyjadřovali. Zde se mi při vyvolávání žáků osvědčilo používat losovací kartičky.

Na závěr hodnocení se vždy ke své práci vyjádřil autor, sdělil souhlas nebo nesouhlas s hodnocením. V případě nesouhlasu se snažil svou práci obhájit, argumentovat, zdůvodnit. Zároveň měl možnost rozhodnout se, zda chce zhodnotit práci od vyučujícího.

V příloze č. 2 jsou tři ukázky prací žáků – výsledných produktů projektu, které mají formu posteru (plakátu).

Je zde zastoupena práce nadané žákyně, ze které je vidět, že má zvládnutou gramatiku daného tématu. Nedělalo jí problém vytvořit věty gramaticky správně a každého člena rodiny dostatečně popsat. Z práce je dále vidět, že také velmi přemýšlela o grafické úpravě a nápaditě ztvárnila celou svou rodinu.

Z práce žákyně s IVP je zřejmé, že i ona zvládá gramatiku, dokáže popsat všechny členy rodiny a i jí se projekt graficky podařilo zpracovat velmi pěkně. Chyby, které vyplývají z její poruchy učení a v běžných hodinách se občas v její práci objevují, v projektu nejsou, protože měla dostatek času a možnost konzultací k tomu, aby je opravila.

V ukázce žáka průměrného vidíme, že si ještě není zcela jistý použitím probrané gramatiky, není si jistý při použití slovesa to have, množného čísla a členů, ale obsahové kritérium splnil a s grafickým zpracováním se vypořádal také velmi nápaditě.

Kritéria vždy zadáváme tak, aby byla splnitelná pro většinu žáků a aby každý žák mohl zažít úspěch. Podle toho, jak žáky znám, je ze všech prací zřejmé, že každý žák pracoval na maximum svých možností. Podle mého mínění je to způsobeno tím, že žáci mají při práci větší svobodu volby, rozvíjí se vyšší vnitřní motivace, a tím i větší motivace k úspěchu.

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Proč a jak konkrétně jste tento postup formativního hodnocení zařadili do výuky?

Doba distanční výuky byla poměrně dlouhá, a protože jsem chtěla s žáky zpracovávat projekt All About Me (5. ročník), rozhodla jsem se dosavadní práci s kritérii pro zpracování projektu přizpůsobit okolnostem a doplnit.

Na online hodině jsem žáky seznámila s projektem. Společně jsme hovořili o možnostech zpracování projektu. Tentokrát jsem jim předložila již vytvořená kritéria (viz příloha č. 3). Jednotlivá kritéria jsme si prošli a vysvětlili, některá ještě doplnili. Nově jsem k jednotlivým kritériím přiřadila bodovou hodnotu. Vysvětlila jsem jim, že díky počtu bodů již při tvorbě projektu sami uvidí váhu jednotlivých kritérií a to, jak jednotlivé bodové hodnoty ovlivní celkové hodnocení projektu. Kolik bodů mohou získat za splněné kritérium a kolik bodů potřebují k dosažení určité známky. Projekt pak následně na základě kritérií žáci zpracovávali v rámci domácí práce.

V dalších online hodinách postupně žáci projekt prezentovali (viz příloha č. 4) a vzájemně sami ohodnotili. Projekt hodnotili slovně, přiřadili bodové hodnocení jednotlivých kritérií a následně body sečetli a spolužáka ohodnotili známkou (viz příloha č. 5).

Během hodnocení spolu žáci komunikovali, vzájemně argumentovali, já pouze moderovala a rozhodování nechala na nich.

Reflexe učitele

Co se vám dařilo? Co se Vám nedařilo? K jaké změně ve výuce došlo? Kam plánujete dále pokračovat?

Vzájemné hodnocení projektů pro mě představovalo nový způsob práce s žáky. Žáci při něm hodnotili své spolužáky na základě zadaných kritérií, zároveň se zdokonalovali v sebehodnocení své práce. Učili se pracovat se zpětnou vazbou od spolužáků, argumentovat a dodržovat pravidla dialogu.

Práce na projektu je pro žáky vždy zpestřením, sami projevují svou iniciativu, zjišťují nové informace k probíraným tématům, a i slabší žáci mohou při této činnosti zažít úspěch, neboť vědí, co přesně má projekt obsahovat.

Při skupinové práci se žáci naučí přijímat a dávat návrhy, své návrhy si zdůvodnit. Naučí se respektovat a přijímat druhé se všemi odlišnostmi.

Protože jsme se sebehodnocením a vzájemným hodnocením pracovali již od 1. ročníku, nebyl se zavedením velký problém.

Do budoucna bych chtěla nechat kritéria vytvořit samotné žáky, abych viděla, jak se s tím vypořádají, jestli budou schopni formulovat svá vlastní kritéria a následně podle nich opravit práci spolužáka. Doufám, že zkušenosti, které s nimi mají, nám v tom pomohou.

Reflexe žáků

Jak reflektují tento postup formativního hodnocení žáci? Proč a v čem jim pomohl?

Vzájemné hodnocení práce na základě kritérií – Žáci hodnotili práci s kritérii pozitivně. Vyjádřili se, že při zpracování projektu jim kritéria pomáhají, na jejich základě se jim dobře pracuje a následně se jim na jejich základě dobře hodnotí práce spolužáků.

Po návratu žáků do školy jsme zaznamenali na videu v příloze č. 6, jak se jim s kritérii pracuje a na jejich základě své práce vzájemně hodnotí.

Doporučení při využití v praxi:

Co byste doporučili svým kolegům, kteří budou chtít tento postup formativního hodnocení zavést? Na co si mají dát pozor?

Osvědčilo se mi nejprve kritéria vytvořit sama, teprve později nechat žáky podílet se na jejich tvorbě. Začít s malým počtem kritérií a teprve postupně je rozšiřovat nebo konkretizovat.

Doporučovala bych všem, aby se nebáli zkusit **vzájemné hodnocení práce na základě kritérií**. Může se zdát, že je celý proces příliš časově náročný, ale žáci si ho opravdu užívají a naučí se při něm mnoho věcí. Naučí se plnit daná kritéria, vzájemně se hodnotit, poskytnout zpětnou vazbu a samotnou tvorbou projektu procvičí probírané učivo.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení

Příloha 1: Fotodokumentace – Společně vytvořená kritéria projektu My family ve 3. ročníku

Příloha 2: Fotodokumentace – Ukázky žákovských posterů – výstupů projektu My family

Příloha 3: Kritéria pro projekt All About Me v 5. ročníku

Příloha 4: Prezentace projektu All About Me žákem (video)

Příloha 5: Vzájemné hodnocení žáků (video)

Příloha 6: Hodnocení práce s kritérii – zpětná vazba žáků (video)

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

